

Dr hab. inż. Magdalena Rzemieniak, prof. uczelni

Lublin, 30 kwietnia 2020 r.

Katedra Marketingu

Wydział Zarządzania

Politechnika Lubelska

20-618 Lublin, ul. Nadbystrzycka 38

Recenzja

Pracy doktorskiej mgr Anna KOWALCZYK pt. *„Konkurencyjność małych i średnich przedsiębiorstw produkcyjnych województwa śląskiego w łańcuchu dostaw”*, napisanej pod kierunkiem dr hab. inż. Joanny Nowakowskiej-Grunt, prof. PCz, promotor pomocniczy: dr hab. Blanka Tundys (Uniwersytet Szczeciński)

Rada Dyscypliny Nauki o Zarządzaniu i Jakości
Wydział Zarządzania Politechniki Częstochowskiej

Podstawa wykonania recenzji

Podstawą niniejszej oceny jest pismo Pana prof. dr hab. Felicjana Byłoka Kierownika Dyscypliny Nauki o Zarządzaniu i Jakości na Wydziale Zarządzania Politechniki Częstochowskiej z dnia 27.11.2019 r. (R-WZ/BD-510-11/2017).

Przedmiotem recenzji jest praca doktorska Pani mgr Anny Kowalczyk pt.: *„Konkurencyjność małych i średnich przedsiębiorstw produkcyjnych województwa śląskiego w łańcuchu dostaw”* przygotowanej pod kierunkiem dr hab. inż. Joanny Nowakowskiej-Grunt, prof. PCz oraz promotora pomocniczego Blanka Tundys (Uniwersytet Szczeciński). Recenzja została przygotowana na potrzeby wszczętego przewodu doktorskiego o nadanie Autorce rozprawy stopnia doktora.

Recenzja nawiązuje do podstawowych regulacji prawnych w tym zakresie:

- Ustawy z dnia 20.07.2018 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym „Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce”
- Ustawy z dnia 14.03.2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym ..., w wersji po nowelizacji z dnia 11.07.2014 r. (Dz. U. 2014, poz. 1852);
- Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 30.10.2015 r. w sprawie szczegółowego trybu i prowadzenia czynności w przewodzie doktorskim ... (Dz. U. 2015, poz. 1842);
- Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 30.01.2018 r. w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzania czynności w przewodach doktorskich, w postępowaniu habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora.

Celem niniejszej recenzji jest stwierdzenie czy rozprawa doktorska spełnia warunki formalne określone w Ustawie z dnia 20.07.2018 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w obszarze sztuki, w związku z powyższym recenzja zawiera ocenę pracy w trzech podstawowych aspektach: formalnym, metodycznym oraz merytorycznym, a także ocenę ogólną, stanowiącą podsumowanie ocen częściowych oraz konkluzję recenzji.

Recenzja obejmuje:

1. Ocena formalnej strony pracy.
2. Ocena aktualności tematu, celu pracy i hipotez badawczych.
3. Charakterystyka merytoryczna pracy.
4. Uwagi natury szczegółowej.
5. Wniosek końcowy.

1. Ocena formalna pracy

Praca o objętości 212 stron składa się ze wstępu (s. 4-10), 5 rozdziałów (s. 11 - 155, podsumowania (s. 156 - 169), bibliografii wraz netografią (s. 170 - 185), spisu 11 tabel, 21 rysunków i 67 wykresów (s. 186 - 191) oraz załącznika w postaci kwestionariusza ankiety (s. 192 - 197), streszczenia w języku angielskim (s. 198- 212). Dysertacja zawiera 212 książkowych pozycji bibliograficznych i artykułów w czasopismach, oraz 3 źródła netograficznych. Jest to ilość znacznie podnosząca walor teoriopoznawczy pracy. W pracy znajduje się także 11 tabel, 21 rysunków, oraz 48 wykresów.

Praca ma charakter epistemologiczny. Literatura źródłowa, zarówno krajowa, jak i zagraniczna została dobrana prawidłowo, a ich cytowanie należy uznać za wykonane poprawnie.

2. Ocena aktualności tematu, celu i tezy pracy

Praca doktorska mgr Anny Kowalczyk jest interesującą próbą zmierzenia się z problematyką konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw produkcyjnych województwa śląskiego w łańcuchach dostaw.

Podjęty przez Doktorantkę problem badawczy związany ze współpracą w łańcuchach dostaw wynikających z potrzeb małych i średnich przedsiębiorstw województwa śląskiego.

Tematyka konkurencyjności MŚP była i jest podejmowana w literaturze przedmiotu, co potwierdza nielubiące zainteresowanie tym obszarem na przestrzeni lat. Doktorantka, podjęła się próby zbadania relacji w łańcuchach dostaw małych i średnich przedsiębiorstwach produkcyjnych województwa śląskiego z zamiarem stworzenia autorskiego modelu aspektu konkurencyjności łańcuchów dostaw małych i średnich przedsiębiorstw produkcyjnych województwa śląskiego, a także wskazania w jaki sposób przyjęte procedury oraz relacje w łańcuchach dostaw wpływają na pozycję konkurencyjną małych i średnich przedsiębiorstw produkcyjnych.

Tytuł rozprawy został sformułowany poprawnie, jasno ujmując zakres tematyczny i przedmiot prowadzonych rozważań.

Doktorantka skonstruowała cele rozprawy doktorskiej (str. 5 - 6). Na stronie piątej precyzuje cel podjętego w dysertacji problemu badawczego jako „analizy relacji w łańcuchach dostaw małych i średnich przedsiębiorstwach produkcyjnych”, zaś na stronie szóstej precyzuje główny cel pracy doktorskiej jako: „identyfikacja i kwantyfikacja konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw produkcyjnych województwa śląskiego w łańcuchu dostaw”. Następnie Autorska precyzuje cel badań jako „identyfikowanie wśród wybranej losowo grupy przedsiębiorstw konkurencyjności w łańcuchach dostaw oraz dokonanie analizy porównawczej tychże wyników pod względem analizowanej funkcji efektywności procesu”.

Doktorantka skonstruowała także inne cele rozprawy doktorskiej (str. 6 - 7):

- 1) Cel teoretyczny: analiza i usystematyzowanie wiedzy dotyczącej konkurencyjności przedsiębiorstw oraz zarządzania łańcuchami dostaw występujących w literaturze przedmiotu.
- 2) Cel aplikacyjny: opis zależności między konkurencyjnością MSP produkcyjnych a łańcuchem dostaw.
- 3) Kolejny cel główny: zbadanie w jaki sposób wykorzystanie wybranych czynników konkurencyjności wpływają na łańcuch dostaw MSP produkcyjnych w województwie śląskim.

W pracy sformułowano także 4 cele cząstkowe:

- C1: identyfikacja łańcucha dostaw małych i średnich przedsiębiorstw produkcyjnych.
- C2: zidentyfikowanie kluczowych czynników wpływających na konkurencyjność MŚP.
- C3: analiza modelu zarządzania łańcuchem dostaw.
- C4: zbadanie relacji pomiędzy uczestnikami łańcucha dostaw.

Zaskakująco we wstępie pracy pojawia kolejny cel teoretyczny sformułowany jako „usystematyzowanie wiedzy z zakresu konkurencyjności przedsiębiorstw w łańcuchach

dostaw oraz identyfikacja kluczowych czynników wpływających na wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw produkcyjnych”. Ta mnogość celów głównych i teoretycznych pracy jest niepotrzebna i wprowadza zamęt w identyfikacji właściwych sformułowań.

Konsekwencją zdefiniowanych celów cząstkowych pracy jest hipoteza badawcza: „Relacje w łańcuchu dostaw MŚP wpływają na konkurencyjność przedsiębiorstw produkcyjnych województwa śląskiego” (str. 7). Doktorantka, projektując badania własne, sformułowała następujące szczegółowe hipotezy badawcze (str. 7):

Hipoteza H1: Przedsiębiorstwa konkurencyjne na rynku jako istotne w swoich działaniach wskazują prawidłowe relacje z dostawcami w łańcuchu dostaw.

Hipoteza H2: Istnieje zależność pomiędzy konkurencyjnością firmy na rynku a prawidłowymi relacjami z jej klientami.

Hipoteza H3: Współpraca z klientami wymaga tworzenia zapasów, które determinują powstanie efektu Forrestera w całym łańcuchu dostaw.

Hipoteza H4: Kształtowanie zaufania w relacjach między ogniwami łańcucha dostaw stanowi podstawę do budowy modelu konkurencyjności w łańcuchu dostaw.

Wybór metod badawczych (badania desk research, badania ankietowe, deklarowane studium przypadku, metody statystyczne) jest konsekwencją sformułowanych celów oraz postawionych hipotez badawczych. Oceniam pozytywnie celowość wyboru metod badawczych oraz narzędzi badawczych.

Podmiotem badań są wybrane losowo małe i średnie przedsiębiorstwa produkcyjne na terenie województwa śląskiego. Teren badań obejmował miasta zlokalizowane w województwie śląskim. Przedmiotem badań jest konkurencyjność małych i średnich przedsiębiorstw produkcyjnych województwa śląskiego w łańcuchu dostaw.

Podsumowując ten wątek recenzji, stwierdzam, że temat pracy jest aktualny, wynikający z potrzeb praktyki, zaś cele, pytania badawcze oraz hipotezy zostały sformułowane w sposób prawidłowy, choć w przypadku celu głównego i teoretycznego niepotrzebnie zdublowane.

3. Charakterystyka merytoryczna pracy

W celu weryfikacji hipotez badawczych Doktorantka zastosowała triangulację metod badawczych (wskazując metody ilościowe oraz jakościowe). Autorka przeprowadziła wnikliwe badania desk research zarówno zagranicznej, jak krajowej literatury przedmiotu. Doktorantka posiłkowała się także źródłami wtórnymi

Praca jest dziełem pełnym, o zbilansowanej strukturze (część studialna i empiryczna), z klarowną logiką relacji przyczynowo-skutkowych. Doktorantka umiejętnie prowadzi dyskurs naukowy. Źródła literaturowe są dobrane zasadnie. Strona formalna rozprawy nie budzi zastrzeżeń, ma ona charakter dysertabilny i spełnia standardy opracowania naukowego.

Oceniana praca stanowi spójną całość, logicznie uporządkowaną. Struktura recenzowanej pracy oraz jej zawartość merytoryczna zostały podporządkowane realizacji przyjętych celów pracy. Autorka ilustruje tekst stosownymi formami graficznymi. W pracy można także odnaleźć liczne odniesienia źródłowe do wszystkich pozycji bibliograficznych.

Tytuł rozprawy: „*Konkurencyjność małych i średnich przedsiębiorstw produkcyjnych województwa śląskiego w łańcuchu dostaw*” jednoznacznie określa obszar rozważań. Uznaję go za sformułowany prawidłowo.

Wprowadzenie zawiera uzasadnienie wyboru tematu pracy i zakresu badań. W tej części pracy zawarto niezbędne elementy strukturalne, tj. główne założenia rozprawy, cele badań, hipotezy badawcze, wskazano metody badawcze, jak również zaprezentowano strukturę pracy.

Praca składa się z dwóch części - teoretycznej oraz empirycznej (część teoretyczna: rozdziały I - III, s. 11-74, część empiryczna: rozdziały IV - V, s. 75 - 155). Rozdział pierwszy „*Podstawy teoretyczne konkurencyjności*” obejmuje przegląd literatury w zakresie pojęcia konkurencyjności, istoty przewagi konkurencyjnej, jej źródeł oraz strategii konkurencyjności w literaturze przedmiotu. Doktorantka sprawnie omawia kwestię konkurencyjności w aspekcie historycznym, przechodząc do współczesnych

Na uwagę zasługują porządkujące zestawienia tabelaryczne, tj. przegląd teorii konkurencji w Tabeli 1.1. (str. 14-16) czy przegląd definicji konkurencyjności (str. 19 - 20), przewagi konkurencyjnej (str. 25).

W drugim rozdziale (tytuł: „*Paradygmaty zarządzania łańcuchem dostaw*”) Doktorantka zaprezentowała specyfikę zarządzania łańcuchem dostaw, instrumenty wykorzystywane w tym procesie, a także zjawisko „efektu Forrestera” w łańcuchu dostaw. Podobnie jak w rozdziale pierwszym Autorka zbiera, weryfikuje oraz porządkuje pojęcia kluczowe dla dysertacji. Zestawienie tabelaryczne 2.1. zawiera przegląd definicji łańcucha dostaw począwszy od roku 1993, a skończywszy na czasach współczesnych.

W rozdziale trzecim zatytułowanym „*Relacje w łańcuchach dostaw jako determinanta konkurencyjności przedsiębiorstw*” opisano współczesne uwarunkowania relacji w łańcuchach dostaw w kontekście budowania atutu konkurencyjnego przedsiębiorstwa. Pierwszy podrozdział 3.1. ma tytuł „*Terminologia łańcuch dostaw*”. Jest to niekonsekwentna nazwa w stosunku do rozdziału drugiego gdzie na stronach 39-42 w tabeli 2.1. przedstawiane są wybrane definicje łańcucha dostaw, a następnie w tabeli 2.2. zarządzania łańcuchem dostaw. Podrozdział 3.1. powinien mieć tytuł w stylu „*Znaczenie zarządzania łańcuchem dostaw w budowaniu konkurencyjności przedsiębiorstw*”.

W części empirycznej rozdziału czwartego o tytule „*Sektor małych i średnich przedsiębiorstw produkcyjnych w województwie śląskim na tle Polski*” Doktorantka przedstawiła charakterystykę sektora MŚP w Polsce, a także bariery w rozwoju tych przedsiębiorstw. Tytuły podrozdziałów nie zawężają analizowanego obszaru do przedsiębiorstw produkcyjnych co sugeruje tytuł głównego rozdziału. Z treści nie zawsze wynika czy Doktorantka analizowała w rozdziale czwartym tylko przedsiębiorstwa produkcyjne? Analizy są ciekawe, choć chyba nie zawsze prowadzone w zawężeniu do przedsiębiorstw produkcyjnych.

Rozdział piąty o tytule „*Relacje zachodzące w łańcuchach dostaw małych i średnich przedsiębiorstw produkcyjnych*” rozpoczyna podrozdział dotyczący założeń badawczych i metod statystycznych. Autorka opisała metodykę badań, scharakteryzowała próbę badawczą oraz odniosła się do wyników badań ilościowych. Jednym z podjętych przez Doktorantkę wątków są bariery w budowaniu bliskich relacji z odbiorcami. Największą ilość

wskazań (aż 32,4%) ma „ogólny brak zaufania”, a zaraz za nim „brak rzetelnych informacji” (24,6%). Na kanwie tego wyniku chciałam zadać pierwsze pytanie - jakie zdaniem Doktorantki są przyczyny „ogólnego braku zaufania” w badanych przedsiębiorstwach? Moje drugie pytanie dotyczy „braku rzetelnych informacji” - o jakiego typu informacje chodzi oraz dlaczego są uznawane za nierzetelne, zwłaszcza, że najintensywniej prowadzone działania wskazujące na bliższe relacje z odbiorcami według wyników badań do „efektywna komunikacja i wymiana danych” (69,4%).

Wartym podkreślenia jest sformułowanie autorskiego modelu konkurencyjności z wykorzystaniem uzyskanych wyników badań empirycznych. Autorka opracowała model konkurencyjności przedsiębiorstwa produkcyjnego w łańcuchu dostaw, opierający się na doskonaleniu procesów zachodzących w mikro- oraz makro- otoczeniu tegoż przedsiębiorstwa. Osiągnięcie przewagi konkurencyjnej na rynku, wymaga zaangażowania działań przedsiębiorstwa w rozwiązania i innowacje minimalizujące występowanie efektu Forreстера w danym łańcuchu. Ffekt Forreстера, niosący za sobą zaktócenia w ilości wytwarzanych oraz sprzedawanych towarów (co z kolei idzie generuje koszty przedsiębiorstwa).

Ostatnia część rozprawy to zakończenie zawierające syntezę wyników pracy oraz podsumowanie. Na podstawie przeprowadzonych badań Doktorantka sformułowała wnioski z badania empirycznego weryfikujące postawioną hipotezę główną oraz szczegółowe hipotezy badawcze. Wszystkie postawione przez Autorkę hipotezy (główna oraz szczegółowe) zostały potwierdzone. Po raz trzeci zostają powtórzone akapity „Podmiotem badań ...”, „Teren badań ...”. O ile umieszczenie ich we wstępie dysertacji oraz w rozdziale metodycznym, to w zakończeniu wydają się być niepotrzebnie zdublowane. W podsumowaniu zabrakło także stwierdzenie o realizacji celów cząstkowych wymienionych we wstępie pracy.

Chciałam także sformułować pytanie dotyczące załącznika 1, czyli kwestionariusza ankiety - jak powstały zakresy możliwych do udzielenia odpowiedzi przez respondentów w pytaniu 4, 5 oraz w pytaniu 10?

Mam także pytanie dotyczące deklarowanej we wstępie rozprawy (str. 7) metody badawczej „Case study” - proszę o wskazanie miejsca wykorzystania tej metody.

Podjęty temat uznaję za aktualny i ważny. W literaturze poświęconej konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw tematyka łańcuchów dostaw jest kluczowa dla praktyki biznesu. Potwierdza to zasadność analizowania ww. kwestii w ramach recenzowanej rozprawy doktorskiej. Reasumując, na miarę zakreślonego problemu badawczego Doktorantka rozwiązała go prawidłowo i zrealizowała założone w rozprawie cele.

4. Uwagi szczegółowe

Układ i sposób rozmieszczenia treści jest logiczny i spójny, wynikający z przyjętej konwencji badawczej. Doktorantka wykorzystwała bogatą literaturę przedmiotu. Odniosła się do zdecydowanej większości zagranicznych oraz polskich publikacji w tym zakresie. Dysertacja zawiera bogatą bazę bibliograficzną, co świadczy o zaangażowaniu Doktorantki w prowadzone badania. Wszystkie przytoczone w bibliografii pozycje literaturowe są cytowane.

Wartym podkreślenia jest fakt dyskursu jaki prowadzi Doktorantka. Ustosunkowuje się do prezentowanych treści, padają stwierdzenia, że się z nimi „utożsamia” lub je neguje. To świadczy o dojrzałości naukowej Autorki i umiejętności wyrażania zdania. Jest to bardzo ważne, gdyż w wielu pracach doktorskich można spotkać się z przeglądem literatury bez zajmowania stanowiska względem przytaczanych treści.

Autorka nie ustrzegła się usterek natury merytorycznej jak np. na str. 5 „... z czego do obróbki statystycznej wykorzystano 231 ankiet” czy źródła wykresów w rozdziale piątym „Opracowanie własne na podstawie ankiet”. Ankieta to metoda badawcza, wykorzystując instrument pomiarowy w postaci kwestionariusz ankiety. To kwestionariusz ankiety jest zazwyczaj wypełniany przez respondentów. Kwestionariusz ankiety to powinien być także tytuł załącznika 1.

Doktorantka w kilku miejscach dubluje treści. Pisałam o dublowaniu treści we wstępie dysertacji, z podobną sytuacją mamy do czynienia w podrozdziale 5.1.. Na stronie 93 drugi akapit od góry to zdanie „Przedmiotem badań jest ...”, a przedostatni akapit praktycznie identyczny „Przedmiotem badań będzie ...”. Kolejne powtórzenia są nagminne w rozdziale piątym: „Z tabeli 5.1. wynika ...”, „Z tabeli 5.3. wynika ...”, „Z tabeli 5.4. wynika ...” itd. Na kolejnych stronach można spotkać powtórzenia: „Na wykresie 5.7 wskazano ...”, „Na wykresie 5.8 wskazano ...”, „Na wykresie 5.9 wskazano ...”, „Na wykresie 5.10 wskazano ...”, „Na wykresie 5.11 wskazano ...”, „Na wykresie 5.12 wskazano ...”, itd. Bogactwo języka polskiego pozwala na używanie określeń synonimicznych by uniknąć takich usterek i monotonii.

Monotonii nie ustrzegła się także Doktorantka w interpretacji wyników badań statystycznych. Autorka wielokrotnie stwierdza, że „wystąpiła statystycznie istotna zależność ...”. Brakuje pogłębionego dyskursu i dywagacji, co może być przyczyną takiego stanu rzeczy.

Pozytywnie oceniam prace wykonane przez Autorkę porządkujące zarówno część teoretyczną, jak i empiryczną. Na pozytywną ocenę zasługuje także fakt zaprojektowania i przeprowadzenia badań ilościowych, których wyniki zostały szczegółowo opisane w rozdziale czwartym oraz piątym. Opisy są czytelne, nie budzą wątpliwości merytorycznych.

Pracę oceniam pozytywnie, a podniesione przeze mnie krytyczne uwagi szczegółowe nie mają wpływu na ogólną pozytywną opinię o pracy.

5. Wniosek końcowy

Pracę oceniam pozytywnie, jako zrealizowaną z wiarygodną i rzetelną warstwą badawczą. Widać wyraźnie znaczący wkład pracy własnej Autorki, znajomość warsztatu badawczego oraz rzetelność prowadzonych wywodów.

Doktorantka przeanalizowała problem naukowy, poszerzając wiedzę w zakresie roli znaczenia łańcuchów dostaw w budowaniu konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw produkcyjnych województwa śląskiego. Cele sformułowane w pracy zostały osiągnięte. Autorka wykazała się dobrą znajomością poruszanej problematyki. Przeprowadzony wywód uważam za logiczny, a konstrukcję pracy za dobrze przemyślaną i racjonalną.

Po zapoznaniu się z dysertacją, stwierdzam, że praca doktorska Pani mgr Anny Kowalczyk pt. *„Konkurencyjność małych i średnich przedsiębiorstw produkcyjnych województwa śląskiego w łańcuchu dostaw”*, spełnia wymogi ustawowe stawiane pracom doktorskim w punkcie 1 art. 13 Ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym (Ustawa z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki z późn. zm.), a w szczególności:

- stanowi samodzielne i oryginalne rozwiązanie przez Doktorantkę problemu naukowego,
- świadczy o wysokim poziomie ogólnej wiedzy Doktorantki w dyscyplinie naukowej nauki o zarządzaniu,
- daje podstawę do wnioskowania o przygotowaniu Doktorantki do samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

Wnioskuje zatem do Wysokiej Rady Dyscypliny Nauk o Zarządzaniu i Jakości na Wydziale Zarządzania Politechniki Częstochowskiej o dopuszczenie pracy doktorskiej do publicznej obrony.

Magdalena Premejniec